

MATARÓ A L'EDAT MITJANA

(SEGLES X-XV)

INTRODUCCIÓ

Anem a escatir el possible passat de Mataró, a l'edat mitjana, en què acaben els testimonis arqueològics de l'antiguitat romana i apareixen els primers documents escrits als nostres arxius.

Al segle IX, quant ja estava avençada de quatre segles l'alta edat mitjana que començà en el V amb l'entrada dels barbres i l'establiment de la super estructura visigòtica damunt el món romà i llatí, veurem com s'organitzà la societat que seria amb el temps Mataró.

A la tardor de l'any 801, Barcelona fou rendida als carolingis i Lluís el Piadós, acompanyat del seu oncle sant Guillem, bisbe de Tolosa del Llenguadoc i vertader artífex de l'empresa, entraren a Barcelona i establiren els comtes sufraganis dels reis francs. Després s'organitzà el feudalisme, institució d'origen germànic. Les antigues torres de guaita quins orígens poden fixar-se a l'època romana i que vetllaven les urbs foren més o menys aprofitades durant la dominació visigòtica, per assentar el poder dels vicaris dels ducs. Reedificades pels valís i governadors àrabs, al segle VIII foren refetes de bell nou per a defensa del domini feudal damunt els pobles i parròquies de sa jurisdicció. L'Església amb els monestirs i llurs abats exercí moltes vegades la doble jurisdicció civil i eclesiàstica.

ALARONA-CIUTAT FRETA-MATARÓ

Sóc de l'opinió que l'antiga *Ilurone* romano-visigòtica, sobrevisqué a tots els embats dels pobles germànics, àrabs i a l'entrada

dels carolingis no essent destruïda fins a darrers del segle x per l'entrada cruent i devastadora d'Al-Mansur.

Malgrat la breu estada dels àrabs a casa nostra, sols uns vuitanta vuit anys, el canvi dels topònims a l'influència àrab marcà un solc més profund. No és estrany, doncs, que Ilurone fos coneguda des d'aleshores per *Alarona*. La primera vegada que Alarona apareix documentada és amb ocasió de la venda d'un terreny que un tal Argovard féu a una dona nomenada Eldreguda. Terra situada, diu el text «... in comitatum Barchinonense in terminibus de Alarona in villa Valades...». La datació és a 30 de març del 949 o sia 11 de kalendas d'abril de l'any XII del regnat de Lluís ¹. El document de venda esmentat és a la vegada també el primer en donar-nos a conèixer el topònim del veïnat de Valldeix. Cap més document en el que resta del segle x hi surt esmentat el terme d'Alarona que degué restar solament com a sinònim del terme parroquial de Santa Maria.

La continuació històrica del terme parroquial apareix registrada després del pas d'Al-Mansur, a començaments del segle XI com a *Ciutat freta*. Aquesta menció emprada en les escriptures de l'època, després d'aquella devastació i amb concordança amb els testimonis arqueològics descoberts en el temple de Sant Martí de Mata a l'any 1955, amb motiu de les excavacions que s'hi practicaren i en les que foren trobades làpides fragmentades en què es dedueix una dedicació de basílica a la Mare de Déu probablement portada allí des d'Alarona, ens inclina a creure amb l'opinió d'antics autors, Campillo, arxiver diocesà de Barcelona, del segle XVIII, el P. Rius, Pellicer i altres en què aquella denominació *Civitas fracta*, posteriorment catalanitzada en Ciutat freta fou l'expressió que fixà durant els segles XI al XIV el nom del terme parroquial i un record històric de la magnitud de la catàstrofe de l'any 985.

La cita de referència és un canvi de terrenys entre el bisbe Aeci, de Barcelona, i els seus canonges amb un grec anomenat Aurici, canvi pel qual aquest darrer assignava unes terres que tenia al Panadès al bisbe i rebia d'aquest altres que l'església catedral

¹ FIDEL FITA, *La ciudad de Alarona (Mataró), a mediados del siglo X*, «Bol. Real Academia Historia» 41 (1902) 347-348. Nota agraïda al Sr. Josep M.ª Pons i Guri, d'Arenys de Mar.

de Barcelona tenia ací «... Damus nanque tibi in tua commutatione terras in diversis locis cultas et eremas quod habemus in comitatu Barchinonense in Maritima vel in terminio de Mata (L'apèndix parroquial esmentat, deu interpretar-se com a part integrant del terme *del castell o torre* de Mata), in apendicio de parrochiam Sancta Maria qui dicunt Civitas fracta... Facta carta commutatione XIII kalendas aprilis anno XII regnante Roberto rege Franchorum (25 de març del 1008) ².

Molt interessant resulta també el testament sacramental de Seniofret Flavi, fet l'any 1024 amb motiu de peregrinar aquell a Sant Jaume de Galícia. Seniofret era el senyor d'un gran alou situat a Valldeix, que llegà en aquella ocasió a la seva muller Sicarda, amb certes condicions si no tornava a casar-se, si vivia amb llurs fills i la mare de Seniofret. Al fixar la propietat diu que és «... in Maritima infra terminos parrochia Sancte Mariae de Civitate fracta qui dicitur Alarona... Late condiciones IIII kalendas madii anno XXVIII regni Roberti regis» (28 d'abril del 1024). Per la transcripció anterior podem conèixer com Ciutat freta, fou una denominació potser merament oficial, mentre que el poble en deia encara Alarona ³.

L'any 1025 es menciona Alarona. El comte Berenguer I, la seva muller Guisla i la mare del comte Ermessendis vingueren a Guadalt les franqueses del castell de Sant Vicenç de Burriac i, al senyalar els límits a ponent de les mateixes, diu «... Cerdaniolam, et sic revertit per ipso pendicio usque ad ipso arinio qui discurrit ante Sancte Marie, quem dicunt de Alerona».

Es deu referir a la riera de Cirera ⁴.

Tot el reste de l'onzena centúria continuà la parròquia coneguda per *Civitas fracta* o Ciutat freta.

MATARÓ. — A fi del segle XI trobem per primera vegada, el que seria en el transcurs del temps el nom de la nostra ciutat.

L'antiga *torre de Mata*, prengué el nom de *Matero*, en la transmissió hereditària d'Asbert Bernat qui en son testament de 29 de desembre del 1099 féu molts llegats i el més important per nosal-

² ACB = (Arxiu Catedral Barcelona), pergamins *Diversorum B.* 1.416.

³ ACA, Cartoral de Sant Cugat del Vallès, f. 317, doc. 949.

⁴ FRANCESC CARRERAS I CANDI, *Argentona històrica* (Barcelona, 1891), p. 101.

tres, el del castell que heretava son fill Ramon. Bernat féu també un donatiu de catorze mancosos d'or de València, a l'església de Sancta Maria. El fragment documental que transcrivim, els historiadors actuals el coneixien gràcies al cedulari de mossèn Mas, i diu textualment amb referència al castell «... et concedo ad Raimundum filium meum ipsum castrum Matero cum ipsum honore sunt...». Aquest treball permet la comprovació de les dades i la data amb tota exactitud mitjançant l'original que figura a l'apèndix ⁵.

L'escriptura constata que el castell és conegut per Mataró, ja que no diu *castrum de Matero*, sinó sencillament *castrum Matero*. L'etimologia té l'última paraula a dir, nosaltres ens inclinem a creure amb l'opinió d'especialitzats en aquesta ciència que Matero és definitivament un diminutiu de Mata.

És també curiós constatar com en aquella ocasió no s'escrigué el topònim en llatí *Materone*, com veurem més tard, malgrat que el document fou redactat en aquesta llengua, pel contrari prevalgué l'històric i antic topònim de Mata, que designava el terme i l'origen probablement ibèric del mot.

Encara tardaria uns tres segles, perquè Mataró, alternant amb el llatí *Civitas fracta*, català *Ciutat-freta*, propis del terme parroquial de Santa Maria, acabés per consolidar-se esdevenint el nostre apel·latiu oficial. Al segle XIV entretant a la cúria episcopal continuaven les denominacions de *Civitas fracta*, *Ciutat rota* o *Ciutat freta*, tots els sinònims de ciutat destruïda, en la documentació de caràcter civil imperava el de *Vila i termes del castell de Matero*. Fou la denominació del castell la que adoptà l'antiga vila i que ha prevalgut definitivament damunt els antics topònims de la ciutat romana i medieval.

SANTA MARIA DE CIUTAT FRETA

Quatre elements principals distingiren la parròquia als seus orígens visigòtics: el temple, el terme, el fossar i el delme.

La jurisdicció és coneguda a l'any 1008 com hem vist oportunament. El temple és citat concretament a l'any 1054. Fou amb

⁵ ACB, *Lib. Ant.* III, f. 207 v, doc. 558.

motiu de l'establiment d'una peça de terra i altre de vinya fet per Grau, ardiaca de la catedral, a Guillem Gaubert i a Eici. Grau ho tenia per una donació que li feren en sufragi d'Orici o Orís. Les afrontacions són a llevant, amb el torrent de Pou (Mata); a migdia, amb la sorra del mar; a ponent amb *la casa de Santa Maria*, i al Nort, terra de Sicardia, dona (es deu tractar de Sicarda de Valldeix, vídua de Seniofret Flavi), i amb terra de Santa Maria ⁶.

El fossar té antecedents al segle IV, data en què es construïren la major part d'esglésies i basíliques d'aquestes comarques, Barcelona, Sant Cugat del Vallès i probablement la de Mataró. Foren excavats el buit enterrament enfront de la basílica de Santa Maria l'any 1958. Un d'ells estava recobert d'una magnífica lauda amb un crismó en relleu, que ara es troba en dipòsit al Museu municipal.

El terme parroquial, pel que por deduirse, comprenia l'àrea més o menys fixada pel torrent de Pou i can Flaquer a llevant, que el separava de la parròquia sufragània de Sant Martí de Mata. La serralada de can Bruguera dels Planells límit amb les parròquies de Sant Esteve de Banyamars i Sant Iscle de Dosrius, i a ponent el veïnat de Traià, el Puig de Cerdanyola i d'allà al mar. Els veïnats de Cirera i Valldeix hi restaven incluíts

Senyoria. — El delme per les creuades (1279-80) es distribuï així ⁷:

Rector de Ciutat freta . . .	89	sous	barcelonesos.	Per la sagristia	91
Església de Premià	70	»	»	»	3 i 6 dins.
Església de Tiana	50	»	»	»	6
Església d'Alella	40	»	»	»	—
Església de Vilasar	75	»	»	»	4
Església de Cabrera	30	»	»	»	4
Església de Sant Vicenç . . .	5	diners	»	»	—
Rectoria d'Argentona	68	sous	»	»	5
Rectoria de Llavaneres . . .	50	»	»	»	10 i 8 dins.
Rectoria de Dosrius	60	»	»	»	—
Rectoria de Banyamars . . .	2	»	»	»	7
Prior de Sant Pere de					
Clarà	6	»	i 8 diners	»	—
Església de Teià	15	»	barcelonesos	»	—

⁶ *Lib. Ant.*, II, f. 148, doc. 432.

⁷ JOSEP RIUS I SERRA, *La dècima del bisbat de Barcelona, 1279-80*. Est. Univ. Cat. 14 (1929) 47 60.

En acabar el segle l'església ja era del Patronat dels canonges de Barcelona; d'aquí el gran nombre d'ells que foren rectors de Santa Maria, sense residir-hi segurament. Un vicari en representació del rector governava i administrava la parròquia. A 25 d'agost del 1295 Pere d'Espiells, degà dels canonges de Barcelona, signà una procura a favor de Pere Vilardell, clergue, en la mateixa, nomenant-lo «Presentador de l'església de Santa Maria de Civitate freta sive de Materone». Amb els poders donats devia arranjar una qüestió amb el rector, Jaume d'Orisi, que havia pres possessió de la rectoria de *Civitas fracta* dos anys abans⁸.

Datat a Barcelona a 15 de juliol de 1294 i tres altars de referència. L'altar de sant Joan fou enriquit amb un benefici rural del què en tenim notícies a 29 desembre de 1329, en què figurava vacant per mort del prevere Jaume de Tarrades, segons relació del rector Berenguer de Bosch, que era a la vegada el patró del benefici⁹.

Altres notícies interessants per les parròquies de Mataró i Llaveneras és la definició feta pel bisbe a 11 idus de febrer de l'any 1344, aclarint que aquestes parròquies eren d'antic de l'Oficialitat de Barcelona i el degà del Vallès no hi tenia cap jurisdicció¹⁰.

A l'últim terç del segle l'estat econòmic de la vila devia ésser molt pobre, doncs veiem que per la construcció del Sagrari, el bisbe Berenguer de Palou amb lletres apostòliques de 30 d'octubre de l'any 1370 demanà als seus diocesans que ajudessin aquella obra i amb tal fi concedí indulgències¹¹. Potser el flagell de la pesta negra que despoblà molt la nostra terra, contribuí a aquella pobresa.

Un any després, l'onze d'agost del 1371, el Capítol de canonges designà a Bernat d'Esplugues per reconèixer una peça de terra que tenien junt al cementiri parroquial per fer una ampliació del mateix i aixecar un hospital¹².

Altres escriptura d'establiment pactada en 1369 esmenta el cens d'una lliura per la «llàntia que crema en l'altar de Santa Maria

⁸ ACB, Bernat de Villarrubias, notari Manual I, any 1295).

⁹ ADB (= Arxiu diocesà Barcelona), Speculum Officialatum Maior, f. 56).

¹⁰ ADB., Reg. com., any 1344-1345, f. 209.

¹¹ ADB, Reg. Grat. 1370-1372, f. 61 v.

¹² ACB, *Liber Comisiae*, f. 29.

de l'església parroquial»¹³. En 1372 s'esmenta la *Sagrera* (cementiri).

Un altre motiu de la vitalitat religiosa de la vila fou la fundació del benefici de sant Esteve, fet pel mataroní Berenguer Ferrer, rector de Llinars, a l'altar i capella del sant, a 19 d'agost de l'any 1390, amb escriptura extesa per Joan Nadal, notari de Barcelona¹⁴.

Respecte al temple pre-romànic aixecat quant la repoblació de començaments del segle XI, por en coneixem. Un fragment d'una petita columna amb collarí, pertanyent segurament a aquella construcció, fou trobada en 1961 al construir-se l'actual baptisteri.

Al segle XII es pot entrellaçar quelcom més. El testament de Saurina Desledó, esposa de Pere de Mata (1177) concreta algunes devocions, que suposem establertes al temple parroquial, ja que dos segles després les trobem establertes amb altar propi en el mateix, segons els detalls de les visites pastorals començades a registrar en 1304. Saurina llegà sis diners a Santa Maria de Ciutat freta, altres sis a l'obra de l'església, *tres a sant Tiberi*, tres a Sant Joan (posteriorment sabem que era sant Joan Evangelista) i tres a Sant Esteve.

Féu altres llegats, dels quals tractarem oportunament al descriure altres temples. Per les alludides visites pastorals del segle XIV sabem que sant Tiberi i sant Esteve eren un sol altar; altre era dedicat a sant Joan, i el major, a Santa Maria. Els altres tres esmentats, presuposen un temple probablement d'una sola nau i absis a l'altar major i dues absidioles una a cada costat. Seria semblant al de Santa Maria de Barberà (Sabadell), però de reduïdes dimensions, ja que a darreries del segle XIV (1391 en el curs d'una visita pastoral, feta pels canonges (seu vacant), fou trobada *molt diminuta*.

La iconografia coneguda a darreries del segle XIII, foren les imatges romàniques dels apòstols, tallades en fusta, d'escultura popular i policromades. Es conservaren fins a 1936 a la capella de Sant Simó.

Al segle XV, últim de la senyoria feudal a l'església parroquial

¹³ M. A. H. A. M., pergamins, XIV.

¹⁴ ADB, *Speculum titulorum eccl.*, III, f. 48.

de Santa Maria, construï un transepte d'estil gòtic, que permeté per més de cent anys resoldre el problema de la cabuda en el temple, també s'aixecà el campanar amb torre de planta quadrada construïda amb carreus nobles fins a l'altura de les gòrgoles.

El 23 de març del 1423 una disposició del visitador esmenta obres a realitzar. Pere Fornells, obrer, es comprometé en nom propi i dels parroquials, a aplicar cent florins per tot el mes de novembre i altres tants pel maig següent, per «cobrir l'església i altres coses».

Els primers agrupaments gremials foren els dels terrasans i traquiners. Els primers sota el patronatge dels sants Abdon i Senen, establerts en l'altra de sant Tiberi, segons trobà el bisbe Francesc Clemente, conegut per patriarca Saperà, en la visita del 23 d'agost del 1425, essent rector el canonge Gabriel Gombau. El gremi de traquiners tenia per advocat a sant Antoni abat ¹⁵

El 12 de setembre de 1446 féu la visita el canonge Bernat Ferrer. En la mateixa es citen les fonts baptismals; suposem que es tractaria de la magnífica pica gòtica vuitavada de pedra negra i pulida de Girona, ornada amb l'escut de Barcelona, senyal del «carreratge» establert pel Consell de Cent barceloní en 1424, sobre el naixent municipi mataroní. Per aquella visita sabem que l'altar major tenia retaule i l'ara magna era de pedra i consagrada, hi havia dos canalobres de ferro davant el retaule que era cobert amb una cortina durant els moments de la consagració ¹⁶. En altra visita del 1447 s'esmenta concretament l'existència de batisteri ¹⁷.

Un esdevinement artístic de primera qualitat fou el retaule de santa Cecília, pintat per Lluís Dalmau, al qui fou encarregat l'any 1457, i que devia haver acabat a 15 de desembre de 1459, data en què signà rebut als prohoms de Mataró, Bernat Ferrer i Anton Màs de Casteller, de cinquanta cinc lliures barcelonines, rebudes en diferents ocasions per l'obra de decoració de l'esmentat retaule.

¹⁵ ADB, *Visites Past.*, vol. 15, f. 72.

¹⁶ ADB, *Vis. Past.*, vol. 19, 11.

¹⁷ ADB, *Vis. Past.*, vol. 16, f. 309.

La mesa de l'altar era de pedra

Del mateix segle xv comptem amb l'imatge jacent de Santa Maria Assumpta, talla de fusta policromada i llamada, titular del temple parroquial i Patrona de la Vila fou honrada amb esplendorosos cultes anyals els dies 14 i 15 d'agost, festa major de Mataró, lo que durà fins l'últim terç del segle passat.

Les principals joies que la parròquia poseïa, hi havia una custòdia d'argent daurada i ornada amb dos àngels, espigues i creu amb l'imatge del Sant Crist, de pes quasi «set marcas», una Verònica de la Verge Maria, amb àngels d'argent entorn amb nou estrelles i una creu també d'argent amb relíquia del Fust de la Vera Creu, amb un esmalt de «dos senyals de cremies», de pes quasi «quatre marcas». Altra creu petita amb Fust de la Vera Creu amb peu d'argent amb quatre perles d'argent blanques i amb algunes relíquies. Finalment la creu gran d'argent daurada amb la imatge del Sant Crist i quatre esmalts, de pes «cinc marcas»¹⁸.

Una característica important a consignar de la vida parroquial és el reconeixement del dret de presentació fet pels canonges a favor del bisbe en concòrdia pactada entre ells a l'any 1423, així que la lliure «collació» de l'església de Santa Maria li era reconeguda encara que el patrimoni restés propietat de la Canonja¹⁹

Durant el segle xv hi hagueren molts terratrèmols a Catalunya i precisament a l'any 1448 caigué part del temple. Altre flagell del temple parroquial fou la guerra dels remences amb l'entrada a Mataró del capdill Pere Sala. En 1488 el rei Ferran disposà des de Saragossa que fossin lliurades quaranta lliures i vuit sous per l'obra de l'església. Altres cinc a Joan Seguí, sis i vuit sous a Pere Seguí, pels desperfectes soferts²⁰.

L'hospital i capella de Santa Magdalena

És esmentada per primera vegada en el testament de Pere Pareras, sastre de Mataró, pres i clos per Guillem Villaori, vicari de Santa Maria en l'any 1492²¹

¹⁸ ADB, *Vis. Past.*, vol. 19, f. 11.

¹⁹ ADB, *Speculum*, III, f. 35.

²⁰ VICENÇ I VIVES, *El gran Sindicato remensa, 1488-1508* (Madrid, 1954), p. 102.

²¹ M. A. H. A. M., pergamins, s. xv.

SANT MARTÍ DE MATA

L'any 1955, amb motiu de col·locar la nova ara magna, es practicaren unes excavacions al temple de Sant Martí i com a resultat de les mateixes, es pogué constatar que en època romana fou una villa de camp. Posteriorment, almenys des del segle IX fou dedicada al culte i fins es probable que a l'època visigòtica (segles VI-VII), ja fos un oratori dedicat a sant Miquel, ja que la devoció a sant Martí fou introduïda a Catalunya amb el domini carolingi.

Per les excavacions esmentades, es pogué comprovar que l'actual planta del temple és la mateixa del seu origen, de forma rectangular, semblant al de Sant Andreu de Tona, consagrat pel bisbe de Vic, Gomar, al'any 888. Entre les desferres sortiren petits fragments d'encanyisat, típic de les construccions mossàrabs i restes de la «mensa oleorum».

La troballa més interessant fou els quatre fragments de làpides de marbre blanc amb epigrafia visigòtica atribuïda als segles VI-VII, una és molt borrosa hi figuren les lletres: IL LE|NI; la segona, dividida en dos fragments, sembla que es tracta d'una inscripció funerària: IWONNI.

La més interessant, és a que coneixem com a dedicació d'una basílica a la Mare de Déu i relíquies de sants. El Dr. Josep Vives completà la seva inscripció: (GENIT)RICIS | ... C)UM SU(M... | SANCTO(RUM).

També foren trobats un troç d'ara primitiva i dovelles d'arc triomfal.

En diferents ocasions s'han trobat pels voltants del temple restes d'enterraments i una grossa pedra amb l'encaix d'un crani, segurament d'una sepultura antropomorfa de cultura pirenenca datable de segle IX²²

La dedicació de sant Miquel

Ens és coneguda pels llegats de Berenguer Ermengol a sa germana Sanxa, entre altres, de l'alou que posseïa a la parròquia de

²² LLUÍS FERRER I CLARIANA, *Epigrafia visigòtica en el temple de Sant Martí de Mata* (Mataró), «An. sacra. Tarrac.» 25 (1962) 303.

Santa Maria de «Cicitas fracta» i a la dedicació de sant Miquel de Mata, del blat i vi que allà tenia, «... concessit dedicationi Sancti Michelis de Mata ipsum suum blad et vinum quod ibi habebat». És datat a nonas d'abril de l'any v del regnat de Felip (5 abril 1065) ²³. Altre notícia del culte a sant Miquel trobem en el citat testament de Saurina Desledó, segona muller de Pere de Mata (1177), qui llegà tres diners al sant.

Al segle xiv abunden els llegats a sant Miquel de veïns de Mataró i Llaveneras ²⁴. En algun dels testaments indicats, es parla concretament de l'altar i de la capella del sant. Un examen minuciós del temple de sant Miquel ens demostra que la petita capella actualment dedicada a la Mare de Déu, abans del segle xviii, era d'estructura gòtica, de la que es conserva encara la clau de volta amb relleu de sant Miquel. Per una visita pastoral d'aquell segle es coneix la renovació de la volta de la mateixa, tal com ara es troba. Anteriorment, el culte a san Miquel devia practicar-se al temple antic de sant Martí. Segur que al decaure la importància de l'església de sant Martí, posteriorment al segle xii, el culte de sant Miquel degué traslladar-se a la pròpia capella de què hem tractat.

El culte a sant Martí

Com hem senyalat abans, sant Martí fou i és el titular de la parròquia de Mata. Pel testament del jutge Ramon Guitart, fet a vi idus novembre de l'any xxxv de Felip (8 de novembre del 1096) ens assabentem que llegà una unsa a l'església de Sant Martí per a llum i a l'obra de Santa Maria «Civitatis Fracte» altra unsa i el seu oficiari i himnari a l'església de Sant Martí de Mata: «... item concedo ecclesia sancti Martini de Mata officiarium meum et hymnarium» ²⁵.

L'any 1271 (febrer 24), es féu la institució d'un benefici a l'altar de Sant Martí de Mata, i de Corró d'Avall. Instituí a la mort de la noble dama Raimunda de Casol i per disposició d'Elisenda de

²³ ACB, *Liber Antiquitatum* I, f. 58 v, doc. 121.

²⁴ Arxiu del Sr. Antoni Marfà i Serra i parroquial de Sant Andreu de Llaveneres, testaments segle xiv.

²⁵ ACB, *Lib. Ant.*, III ff. 147 v-148, doc. 434.

Casol, subpriora de monestir de Sant Pere, ocoreguda e 27 octubre 1285. «Anno Domino mCCLXXXI, vi kalendas marcii, obiit Raimunda de Casol, valde honorabilis domina, que in cenobio perpetuum sacerdotem instituit ad altare sancti Martini de honoribus sancti Martini (de) Mata et de Currono inferiori. Obiit etiam anno Domini mCCLXXXV quinto kalendas novembris honoratissima domina Elisendis de Casol, subpriora sancti Petri. que in obitu suo ante suum transitum predixit rationem, cuius mandat bona paterna nostro monasterio. Quarum anime requiescant in pace»²⁶.

El segle XIV és abundant en cites referents a les advocacions de la parròquia de Sant Martí com a sufragània de la de Santa Maria de Mataró i de la devoció a sant Miquel. En una visita pastoral del 27 de maig de l'any 1310 es cita a Simó Cartey de la *parròquia de Mata*, i a Pere Escolans deodat de la capella de Sant Pere del Morell (Llavaneras), capella sembla aleshores, dependent de Mata²⁷. Per la visita pastoral de 30 de setembre de 1379, sabem que l'església de Sant Martí era sufragània de Santa Maria de Mataró. Foren visitats els ornaments de l'església²⁸. En l'any 1348 s'esmenta concretament l'altar de *Sant Miquel, de Mata*²⁹, i en 1385 la *capella de Sant Miquel de Mata*³⁰.

Tenim també el testimoni de disset testaments d'altres tants residents de Llavaneres, els quals fan diferents llegats a les capelles veïnes i a llur temple parroquial de Sant Andreu i al *beat Miquel de Mata*. Un corresponent a 1386 esmenta també concretament la capella. Aquests disset testaments són entre els vint-i-un d'aquell segle, lo que ens diu com era de viva la devoció a sant Miquel en aquell temps³¹.

La visita pastoral de 24 de setembre de 1421 fou efectuada pel bisbe Francesc Climent Çapera, qui fou administrador de Barcelona, amb el títol de Patriarca de Jerusalem. En aquella visita donà l'absolució en el cementiri (nova constatació de l'existència del de san Martí). Visità el sagrari on trobà quatre formes. Els

²⁶ Notícia «Boletín de la Asociación Artístico-Arqueológica de Barcelona».

²⁷ ADB, *Vis. Past.*, vol. II, f. 11.

²⁸ ADB, *Vis. Past.*, vol. III, f. 16.

²⁹ Testament de Pere de Mata, III idus juny.

³⁰ Nou testament de Pere de 20 de setembre, Arxiu Antoni Marfà i Serra, pergamins, s. XIV.

³¹ Arxiu parroquial Llavaneres, s. XIV.

Sants Olis i el Crisma, s'aclareix que eren en la església de Cataró. L'altar de Sant Martí era de pedra i consagrat, amb cinc estovalles i dos canalobres. Un inventari redactat en aquella ocasió ens fa conèixer els ornaments i parament litúrgic de la parròquia de Sant Martí: Una casulla daurada, altra de negra, estola i maniple, misal, consqueta, epistolari, evangeliari (dos), Salteri amb calendari al començament, himnari tot en pergami, responsori, calze d'argent, i altres coses ³².

Una llicència episcopal de 14 d'abril de l'any 1423 ens innova que fou autoritzat Antoni Feliu, «rector de Sant Martí de Mata», per tal que pogués usar calze i patena de plata per la festa de sant Antolí del mes de setembre ³³.

Una altre disposició canònica de visita és la del canonge Bernat Ferrer, efectuada el 12 de setembre de 1446, en virtut de la qual es disposava la celebració de missa tots els diumenges i festius en la capella de Sant Miquel, segons antiga costum ³⁴.

En la segona meitat del segle xv, que anem seguint, l'església de Sant Martí, no devia trobar-se en massa bon estat, ja que a 24 d'octubre de 1464 fou donada llicència pel bisbe Bernat, a través del vicari general, Joan Narcís Çaplana, a Pere Comella, donat i resident en la capella de Sant Martí de Mata, construïda en la parròquia de Santa Maria de Ciutat Fracta (alias) Mataró, per reparar i adaptar la capella de Sant Martí. Comella comparegué sollicitant demanar almoines pel dit fi, davant de l'honorable Rafael Bonastre de la cúria episcopal. Se li concedí la llicència, com hem vist, i a més el bisbe atorgà quaranta dies d'indulgència per tal fi ³⁵.

Tanquem el segle xv i amb ell les referències a les esglésies i al culte de sant Miquel i sant Martí a Mata, amb el llegat de Pere Pareras, sastre de Mataró que en son testament de 19 d'octubre de 1492 consignà un sou per la capella de Sant Martí de Mata. Féu llegat a l'Hospital de Santa Magdalena i a la seva capella. És la primera cita del mateix ³⁶.

³² ADB, *Vis. Past.*, vol. 14, f. 341.

³³ ADB, Registre «Gratiarum», any 1462-68, f. 18.

³⁴ ADB, *Vis. Past.*, vol. 19, f. 11.

³⁵ ADB, *Reg. Grat.*, any 1462-1468, f. 107.

³⁶ M. A. H. A. M., *Pergamins*, s. xv.

ERMITES

SANT SADURNÍ DE VALLDEIX

Una de les advocacions que propagà el domini carolingi en terres del comtat fou la de sant Sadurní. Lluís el Piadós li dedicà un temple que serví a l'exèrcit que assetjà Barcelona l'any 801.

Al veïnat de Valldeix, al segle XI, existia una església dedicada a sant Sadurní. Sicarda, vídua de Seniofret Flavi, en dues ocasions la consignà al monestir de Sant Cugat del Vallès. La primera, a 30 de setembre del 1066 a benefici de l'obra de la sagristia. «... In primis concedo ad Domum Sancti Cucuphatis ipsum alodium quod habeo in Maritima cum ipsa ecclesia qui ibi est, in locum que dicunt Valedex, sivi Civitas-fracta»³⁷.

A 2 d'octubre del mateix any per donació, en la que és concretament nomenada l'església de Sant Sadurní, «... quod michi dimisit cum ipsa ecclesia Sancti Saturnini, qui ibi est...»³⁸.

En el temps la capella degué ésser coneguda per *Santa Cecília* (es tractaria de l'advocació d'aquesta santa, esmentada l'any 1177 en el testament de Saurina Desledó, que hi llegà tres diners. El 15 d'agost de l'any 1318 trobem una llicència del Vicari general a favor de Berenguer de Torra, «deodat de la capella de Santa Cecília, construïda en la parròquia de Mataró», per captar en l'església fins a Nadal i concedint indulgències als benefactors. El deodat (ermità) havia de prestar jurament de viure devotament a la capella³⁹. El paratge on radica la capella de Sant Sadurní (Sta. Rita) correspon a la toponímia de Santa Cecília.

SANT CUGAT DE TRAILA

Bona part enrunada, la seva planta és d'una construcció pre-romànica. En una de les parets hi ha les restes de l'antic portal format en part pel fust d'una columna i grans carreus romans.

³⁷ J. RIUS SERRA, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, II, p. 317.

³⁸ *Id.*, *ibidem*, p. 318.

³⁹ ADB, Reg. Com. 1314-23, f. 123 v.

Les excavacions realitzades en la mateixa en 1954, permeten determinar que fou primer una Villa romana, i al segle IX, a més tardar, temple cristià.

Del primer període foren descoberts cinc sitges, i del segon, vuit sepultures antropomòrfes, sis de modernes pertanyents als segles XVI al XIX. Un dipòsit romà de forma esfèrica de reduïdes proporcions que contenia teselles de mosaic i restes d'una urna.

Les sitges eren excavades en el granet, en forma oval, eren plenes de materials de l'època romana i medieval. Restes de «dolum», ànfores, «tegulae» i paviment «opus testaceum», fragments de plom, ferro i part d'un morter de pedra, una peça de molí de mà i una llàntia esfèrica amb bordó en relleu a la boca i quatre nanses per penjar-la, probablement del segle IX. Entre els vidres trobats abundaven els medievals, tots eren molt desfets però en classe fina i la majoria decorats amb relleus i altres en fils de vidre aplicats a la superfície, altres amb ratlles paral·lels fines i un decorat amb esmalt blanc. Aparegueren també restes de «mensa oleorum», segons opinió del Dr. Eduard Junyent.

En les sepultures hi havia un o més esquelets. Les antropomorfes conservaven part de la tapa feta de pedres desiguals, estaven totalment cobertes de terra. Dues eren de nens, en las quals no es conservaven restes. S'en descobriren d'altres amb la tapa intacta formada per «tégules» romanes⁴⁰.

La primera cita documental de la capella és la venda de les franqueses del castell de Sant Vicenç de Burriac. La citada l'any 1025 «... vel franquedas de Sancto Vincencio que sunt infra parrochias Sancti Juliani Argentone, sicut distat ipsa via, que vadit de predicto collo et pergit per Valle maiore, et exit ad Cernudellos, et parvadit per ipsam serram de supra Cireram, sive ad ipso puio qui est super ecclesiam Sancti Cucuphati qui dicunt Tridillano...» Al segle XIV, l'església de Sant Cugat, consta encara com del de Mataró, en la divisió de termes, «... i això lo dit mas de dit Cruanyas sia del terme del castell de Sant Vicenç i lo seller que és sobre dit mas, entre lo qual és dit lladoner i la iglésia de Sant Cugat i tots los masos de Traià que allí són, sien dels termes de dit

⁴⁰ MARIÀ RIBAS I BERTRAN, *Informes i Memòries*, n.º 32, «VIII Reunión de la Comisaría Provincial de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona» (Madrid, 1956) 39-92.

castell de Mataró i partint de dit lladoner i anant fins a un marge que és junt a un camp d'En Parda... ». Aquesta divisió fou proclamada com a sentència reial en la plaça de la Vila de Mataró, el dijous, 17 de febrer de l'any 1362 ⁴¹.

L'església de Sant Cugat consta encara dedicada al sant en el segle xv. En el següent fou reedificada i des d'aleshores coneguda per Sant Jaume. La capella perdurà fins l'any 1881 en què caigué i restà abandonada. Quedà incardinada al terme d'Argentona en la rectificació de termes entre aquella vila i Mataró a la segona meitat del segle passat.

LA VILA

L'incipient nucli urbà que s'inicià a darreries del segle x o principis del xi entorn la modesta església de Santa Maria, s'anà desenvolupant, com hem vist al tractar del temple.

Amb el testament de Ramon Guitart, ja esmentat, coneixem a l'any 1096 l'existència d'una *torre al mar* en el paratge nomenat *el llac*. Es tractaria d'una defensa avançada del castell de Mata i el *llac* seria un petit maresme, situat en la mateixa platja. Fa uns cinquanta anys prop de Barcelona es veia una d'aquestes maresmes ⁴²

Al segle xii la població és encara coneguda per *Vila de Mataró*. L'establiment del mas Brocà fet per Pere Bernat, canonge de Barcelona, a Ramon Guillem i al seu fill Arnau, a 14 d'octubre del 1141, surten a relluir totes les denominacions locals aplicades a cada un dels casos amb tota la seva propietat. Consta que el dit mas és situat a la Marina, dins els termes del *Castell de Matero*, parròquia de *Santa Maria de Ciutat freta*, dins la *Vila de Mate*. Tenia el cens d'un pernil bo i sis sous de diners de Barcelona per Nadal del Senyor ⁴³.

Al primer terç de segle, la parròquia era encara del patronat comtal. El 29 d'abril de l'any 1125 el vescomte Gilabert de Barce-

⁴¹ FRANCESC CARRERAS I CANDI, *Argentona històrica*, apèndix I, pp. 101-103 i 118-122.

⁴² ACB, *Lib. Ant.* II, f. 147, doc. 434.

⁴³ ACB, *Lib. Ant.* II, f. 124, doc. 315.

lona donà a l'església de Santa Maria amb els seus delmes i pertinençes a Guillem Ramon i a la seva filla Ersenda, casada amb Guillem Ramon, senyors de Mata ⁴⁴.

Sant Oleguer, arquebisbe de Tarragona i el Capítol de canonges de Barcelona, feren un altre establiment a l'any 1128 a favor dels germans Ramon Miró, clergue, i Arnald de l'Alou, que tenien en les parròquies de Santa Maria de Ciutat freta, Sant Martí i Sant Andreu de Llavaneres i les tasques que foren de Ramon Guitart dins els termes de les esmentades parròquies. Les fites eren, a llevant, la riera de Caldes; a migdia, el mar; a ponent, la torre del Cogoll (fou la torre situada en el Turó del Molí del Vent, antiga guaita romana i fita medieval dels castells de Mata i Sant Vicenç de Burriac), turó del Pendis i les muntanyes de Cirera al Nort, amb el terme del castell de Dosrius i fins al Montalt. Tot fou pactat amb tal que els germans Miró hi plantessin arbres i treballessin les tasques de vinya i oliveres. El cens fou fixat en dos porcelles canòniques per la festivitat de Santa Eulàlia a x de las kalendas de novembre ⁴⁵.

En el segle XIII, la vila començà a tenir una certa importància, després de la conquesta de Mallorca per Jaume I, la vida de la costa restà més segura i el repoblament es féu més intensiu. Un privilegi del rei en Jaume II el Just, donat a instàncies del seu germà l'infant Pere i la seva muller Guilleuma de Montcada, senyors útils del castell de Mataró des de 1290, assenyalava per Mataró el dret de mercat el dilluns de cada setmana ⁴⁶.

En l'estructura urbana de Mataró del segle XIV, en primer lloc figurava l'església parroquial de Santa Maria i al seu entorn el Fossar, més al migdia devia venir un carrer (actual Beata Maria) i tot seguit la plaça centre de la vida del lloc. L'any 1317 es féu una venda «d'aquelles cases situades en la plaça de dita ciutat freta», venda feta en alou i domini de Guillem de Sant Vicenç, senyor del castell de Mataró, pel cens de 12 diners. La venda importava 130 sous ⁴⁷.

⁴⁴ ACB, Ramon Berenguer III, n.º 269.

⁴⁵ ACB, *Lib. Ant.* II, f. 170, doc. 517.

⁴⁶ JAUME CASTELLVÍ I TODA, *Derecho y Tradición de las Ferias y Mercados Mataronenses* (Mataró, 1950), pp. 12-14.

⁴⁷ M. H. H. A. M., pergamins s. XIV.

L'actual carrer de Santa Maria era conegut pel «... camí públic, per lo cual se ve recta ab la Iglésia...»⁴⁸.

Al segle xv trobem esmentada la riera de Cirera com a *carretera pública* en 1483 i també altra escriptura del 1482 cita el «carrer que va de l'església a la Riera»⁴⁹. El carrer d'En Pedro de origen en els *Horts d'En Pedró*.

Els Vilars era una altra finca o quintana que ocupava part dels actuals carrers d'En Palau i Carreró. El carrer d'en Palau, deu al seu origen a la casa Palau, família notable d'origen mariner que inicià en aquest segle la construcció de la pròpia casa. La casa de la cantonada a la Riera fou també aixecada al segle xv, els finestrals de les dues cases en són testimoni. El darrer ara fa poc ha sigut traslladat a la façana de la Riera.

Altres elements arquitectònics corresponents a aquest segle són el finestral de la casa cantonada al carrer d'en Palau i Plaça, i els balcons de la casa del carrer de Santa Maria, cantonada a l'esmentada plaça. També el marc del portal de la capella del Santíssim Sagrament de la basílica, antic portal major del temple, és del mateix segle xv.

A l'extrem del carrer d'En Palau i cantonada a la Riera hi havia l'edifici de l'hospital i la capella de Santa Magdalena, lloc on es començà a reunir el Consell de la Vila, que anteriorment ho feia en el temple parroquial. La casa més antiga de Mataró fou sens dubte la de can Nadal a les Espenyas. En fer-se la reforma foren trets dos finestrals gòtics, un del segle xv i l'altre amb elements del XIII; el capitell de la columna és de tradició romànica. Ara són a la Sala d'Actes del Museu municipal.

Reseguint el Capbreu de la Pabordia de maig de la Seu de Barcelona, trobem algunes dades referents a cases de Mataró que hi consten per raó d'establiment i corresponents als segles XIV, XV i principis del XVI. El notari reial Jaume Net registrà un precari de Guillem Creu a Bernat Andreu, d'una peça de terra i cases, situades al lloc dit *Asvilar* o *Els Vilars*, a cens de 10 sous pagadors per Tot Sants.

Francesc Simó, notari, registrà a 12 de febrer de 1386 la venda

⁴⁸ M. A. H. A. M. Item.

⁴⁹ M. A. H. A. M. Item.

d'unes cases amb «un quinto de terra que hi ha tras de unes altres cases en la vila de Mataró», feta per Francesc Joan de Barberó a Pere Palau, cases que tenia per Jaume Creus a cens de 10 sous per Tots Sants. La venda d'un cens de 10 sous de renda, feta per Pere Creus a Pere Mas, sastre, afectava las cases i terres que Pere Palau tenia a la vila, el capital era de 10 lliures. Era senyoria i alou de la capellania de Mataró. Autoritzà la venda el notari de Barcelona Pere Pons a 12 de gener de 1423.

A 25 de febrer de 1482 s'establí a Jaume Martí per part de Pere Lledó, de Sant Vicenç de Llavaneres, habitant a Mataró en unes «cases amb botiga i un pati de terra que tenia en dita vila de Mataró, en el carrer que va de la iglésia a la Riera» (carrer Nou). Aquestes cases estaven junt a les que l'esmenta Lladó venqué a Bartomeu (alias) Llorenç Mas o sa muller. El cens era de 15 sous per Nostre Senyora de març (L'Encarnació). Part de la peça era de Miquel Pont i l'altre de Tomàs Perejoan.

A Narcís Pedró, sastre de Mataró, li fou concedit a precari «un hort» situat a la vila (ja hem esmentat els Pedró, En Jaume Pedró i En Joan Pedró, els dos notaris de Mataró entre 1469 i 1494). El precari fou establert per l'administrador de la «Casa de Caritat». Les afrontacions eren amb Antoni Amatller i amb «Ros de la Riera». Altre part amb En Creu i altre part amb En Joan Sala i «amb la carretera pública que hi havia allí» (Riera de Cirera).

La Pabordia d'abril consignà l'establiment fet per Eulàlia, muller de Joan Riera (alias) Mas de Mataró, «d'una botiga de un sostre en dita vila, en el lloc dit Els Vilars, a cens de 20 sous que, juntament amb les cases ho té per la Pabordia d'abril», féu l'escriptura a 5 de febrer de 1498 Joan Robert, notari de Mataró.

A 20 de maig de 1499 Eulàlia Mas establí quasi quaranta pams mestre de cases, «en part de l'hort d'amplada quasi quaranta pams i cent cinc de llargada situada a Els Vilars». Les afrontacions eren a sol ixent i migdia amb el reste de l'hort d'Eulàlia Mas; a ponent amb Jaume Pereller per ella establert, i a tramontana, amb el camí o carrer públic. S'estipulà que el dit Mates havia de fer un pou mitger amb la senyora Mas i que no podia donar llicència per treure aigua a ningú, sense permís de la senyora Mas.

Jaume Oliver féu establiment a Jaume Garau o Grau de «la

meitat d'unes cases en el carrer d'En Palau, les que tenia pels hereus de Pere Creus a cens de tres sous sota alop de la capellania amb carta de reposició. L'acta fou estesa a 21 de setembre de 1500. Bartomeu Català establí a Bartomeu Sala, vidrier, en unes cases «prop del cementiri de l'església», a cens de 10 sous. Ho tenia el cedent per la capellania de Mataró a 21 de maig de 1501⁶⁰.

Del llibre «Actes de Consell», anys 1483-1488, podem extreure la nomenclatura dels carrers i el nombres de cases de cada un, vegem: Primo del carrer d'En Pou de la Vila elegiren i designaren a Cristòfor Mas, 13 cases. El carrer d'En Ballot a Arnau Fornells amb nou cases. *La plaça* a Joan Fornells amb deu cases. El carrer d'En Palau a Joan Palau amb nou cases. El de Pinyaça a Gaspar Manet i dues cases. *La Placeta de la Yglesia* a Joan Seguí amb nou cases. A *la Riera* Bernat Arnau amb nou cases. *El veïnat de Cirera* a Bernat Vilardell amb deu cases (inclou també *el veïnat de Traià*). En *el Torrent* (actual carrer de Sant Rafael) comprèn dotze cases. *El veïnat de Vallex* a Bernat Portell, dotze cases. A cada carrer es detallen els noms dels veïns afectats⁶¹.

Excepte el veïnat de Mata, que no figura en aquesta nota, si sumen les cases, ens donen noranta cinc i amb un promig de cinc persones per cada una, uns 475 habitants.

EL CASTELL

Lluís el Piadós acompanyat del seu oncle Sant Guillem, de Tolosa de Llenguadoc, rendí Barcelona a l'any 801, on establiren els comtes marquesos que regiren la «Masta hispanica».

Fou en aquelles circumstàncies que degué establir-se el règim feudal al terme de Mata, amb domini damunt les antigues parròquies de Santa Maria d'Alarona, Sant Martí de Mata, Sant Andreu de Llavanes, la sufragànica de Sant Vicenç i la Quadra de Santa Maria de Caldes d'Estrach.

El terme del castell s'extenia des de la riera de Caldes, dita de «Torrente Malo» i, a partir del segle XIII «Torrentbó», el mar i sense arribar a la riera d'Argentona a l'altura del Turó de Ceda-

⁶⁰ ACA, Capbreu de les Pabordies d'abril i maig.

⁶¹ CAB, Protocolos notariales de Mataró, 220.

nyola, límit del castell de Burriac que senyorejava damunt Argentona, Cabrera, Vilasar i Premià, i pel terme de Traià fins arribar a la serralada partint amb el castell de Dosrius.

Les primeres cites de part del terme de Traià són del segle x. A l'any 927 un tal Ramon vengué a Sibila i a Requida sa muller mitja mojada de vinya situada al comtat de Barcelona a la Marina i al terme de Tricilà, per un sou ⁵².

Als anys 969, 972, 990 i 995 coneixem altres escritpres amb referència a aquell veïnat. Altres documents del segle xi, anys 1010, 1026 i 1068 també hi fan referència amb la curiositat que en aquest últim, datat a 1 de maig, es diu que l'alou que defineix és situat a la parròquia de Sant Julià d'Argentona, al lloc nomenat «Tri-diano» ⁵³.

El document millenari ens fixa clarament el terme de la senyoria feudal de Mata. El comte i marquès Mir vengué a Bonfill terres i vinyes, cases i corts, horts i fruiterars de cultiu i erms situats «... in pago Barchinonense et in Maritima, in terminio de Mata et in suas egerencias de terminio de Argentona, usque in terminio de Torrente Malo, et de terminio de Duos rios, usque in ipsa mare... Facta vinditione II Nonas Aprilis anno VIII regnante Leutario rege...» (4 d'abril 963) ⁵⁴. Una altra escriptra de venda de terres, vinyes, cases, corts i bestiar boví feta per Amalric a son germà Longovard ens diu que són situades «... in Villa de Mata, vel in suos terminios et afrontant hec homnia de oriente in ipso terminio de Lavandarias, de meridie in undas maris de occiduo in arenio de Valle Dex, de circio in terminio de Durios... , III idus aprilis anno II regnante Ugo magno rex» (11 abril 989) ⁵⁵.

El P. Rius ens descrigué el castell: «A media hora de la ciudad por el E. hay un torreón redondo y sin almenas, sentado sobre un montecillo no lejano del mar y que domina la carretera, el cual serviría de atalaya y también de defensa a los moros en su larga dominación. El estado de este castillo es ruinoso; no tiene piso ni bóveda alguna sino que está abierto, pero no fuera así antes; y por un paredón, que hay inmediato, se conoce que sería más de lo que

⁵² ACB, pergamins «Diversorum», n.º 2.495.

⁵³ ACB, *Lib. Ant.* II, f. 171, doc. 501.

⁵⁴ *Cartulario de Sant Cugat*, I, p. 57.

⁵⁵ ACB, pergami n.º 48 de Borrell II.

ahora presenta. Se ha sacado de allí mucha piedra para edificar. A su pendiente por el cierzo la antigua casa del que fue *señor feudal de Mataró* y término del castillo». Pels seus encontorns hi trobà fragments d'un fris de marbre amb lletres aràbigues, entre els diferents dibuixos de la peça i altres peces trobades més prop de les runes del castell i també monedes àrabs pel terme de Mataró. Creia que hi residí el governador islàmic. Pertanyen el fris a algun palau o mesquita ⁵⁶.

A l'autor anònim de les cartes *Mataró a trozos*, del primer terç del segle passat, que també vegé part de la torre, li semblà obra romana judicant que l'interior de les parets, eren de molt forta construcció, de pedres sense ordre i, en la part externa, de carreus essent segons ell superior a *les construccions medievals* ⁵⁷.

En Francesc Capella en la seva obra *Leyendas y Tradiciones* ens conta que a darrerries de segle encara restaven en peu vestigis del castell.

Els germans Joan i Marià Ribas i Bertran ens el presenten com a una construcció composta de cossos principals, la torre i al seu darrera unida per un pont llevadís a la mateixa casa residencial del senyor o el castellà. A Castell D'Aro (Girona) se'n conserva un de molt semblant. Actualment res queda de la construcció, sols es pot veure una excavació circular del què fou emplaçament de la torre. En el segle xiv Arnau Ballester i la seva muller, senyors del castell demanaren licència per edificar i dotar una capella en el mateix, ja que aquesta distava molt de l'església parroquial. Això s'esdevenia a l'11 d'agost del 1340 i tres anys més tard obtingueren la llicència ⁵⁸.

En diferents ocasions els senyors havien demanat el permís d'ara portàtil. A 7 de desembre de l'any 1467 el Batlle general de Catalunya, autoritzava l'establiment de terres ermes que l'indaven amb les parets del castell ⁵⁹.

LLUÍS FERRER I CLARIANA

⁵⁶ JOSEP RIUS, *Memorias históricas de la ciudad de Mataró* (Mataró, 1866), p. 146.

⁵⁷ Autor anònim, *Mataró a trozos*. Apèndix I; Víctor Balaguer, *Historia de Cataluña* (Madrid, 1885), pp. 178-218.

⁵⁸ ADB, Reg. Communium, anys 1339-41, f. 882.

⁵⁹ Inst. Mun. Hist. Barcelona, cedulari de M. J. Mas Domènech.